

УДК 615.12:339.162(477.74)

DOI <https://doi.org/10.11603/2312-0967.2021.2.12144>

ФІЗИЧНА ДОСТУПНІСТЬ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ДОПОМОГИ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ ДО І ПІСЛЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ

М. В. Корольов¹, Б. П. Громовик²

Одеський національний медичний університет¹

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького²

Marat.korolev@gmail.com, hromovyk@gmail.com

ІНФОРМАЦІЯ

Надійшла до редакції / Received:
12.05.2021

Після доопрацювання / Revised:
19.05.2021

Прийнято до друку / Accepted:
21.05.2021

Ключові слова:

Одеська область;
фармацевтична допомога;
фізична доступність;
аптечний заклад;
населений пункт.

АНОТАЦІЯ

Мета роботи. З погляду фізичної доступності вивчити якість фармацевтичної допомоги населенню Одеської області до і після адміністративно-територіальної реформи.

Матеріали і методи. Матеріалом дослідження були дані Реєстру місць провадження діяльності з оптової та роздрібної торгівлі лікарськими засобами станом на 30.04.2020 р. та 30.04.2021 р. Використано методи математичної статистики та наукового узагальнення.

Результати й обговорення. Встановлено, що до адміністративно-територіальної реформи (станом на 30.04.2020 р.) фармацевтичну допомогу в Одеській області надавали лише в 14,5 % населених пунктах через 1174 аптек та аптечних пунктів (далі аптечні заклади). При цьому 82,0 % аптечних закладів від їхнього загального числа знаходилися в адміністративних центрах, зокрема 53,6 % – у м. Одеса. Варто зауважити, що тільки 18 % аптечних закладів функціонувало у нечисленних і віддалених населених пунктах. Після адміністративно-територіальної реформи фармацевтичну допомогу (станом на 30.04.2021 р.) в Одеській області надавало 1515 аптечних закладів, які розташовані у 15,6 % населених пунктів. В адміністративних центрах, включно центри об'єднаних територіальних громад, було 89,9 % аптечних закладів, зокрема в Одеській об'єднаній територіальній громаді, тобто в м. Одеса, було 54,3 % аптечних закладів. Не залученими фармацевтичною допомогою були 84,4 % населених пунктів.

Висновки. Показано, що надання фармацевтичної допомоги в Одеській області після адміністративно-територіальної реформи дещо покращилося, бо число населених пунктів, де вона надавалася через аптечні заклади, зросло з 14,5 до 15,6 %. У свою чергу, в адміністративних центрах, включно центри об'єднаних територіальних громад, число аптечних закладів зросло з 1484 до 1515, тобто майже на 2,1 %. Проте фармацевтична допомога доступна лише для жителів 15,6 % нечисленних і віддалених населених пунктів, на відміну від 18,0 % до адміністративно-територіальної реформи.

Вступ. Стаття 140 Конституції України стверджує, що місцеве самоврядування є правом територіаль- ної громади – жителів села чи добровільного об'єднання в сільську громаду жителів кількох сіл,

Організація роботи аптечних підприємств
Organization of pharmaceutical structures' work

селища та міста – самостійно розв'язувати питання місцевого значення в межах Конституції та законів України [1]. У свою чергу, об'єднана територіальна громада (ОТГ) – це створене згідно із законом [2] добровільне об'єднання територіальних громад сіл, селищ та міст, яке є первинною (базовою) одиницею в системі адміністративно-територіального устрою та спроможне самостійно або через органи місцевого самоврядування розв'язувати питання місцевого значення [3]. Тобто ОТГ – це громада, яка спроможна через відповідні органи місцевого самоврядування забезпечити для своїх жителів належний рівень освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства на основі нової моделі фінансово-економічного забезпечення, яке передбачає концентрацію та раціональне використання ресурсів на локальному рівні [4]. При цьому забезпечення доступу до належної фармацевтичної допомоги (ФД) є одним із напрямків діяльності ОТГ.

Проте сучасні обставини діяльності органів місцевого самоврядування у сфері охорони здоров'я в Україні не відповідають потребам територіальних громад, що свідчить про кризовий стан здоров'я на-

селення та соціальну нерівність щодо доступності медичної допомоги, у т. ч. ФД [5].

Мета роботи: з погляду фізичної доступності вивчити якість ФД населенню Одеської області до і після адміністративно-територіальної реформи.

Матеріали і методи. Матеріалом дослідження були дані Реєстру місць провадження діяльності з оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами, що ведеться Державною службою України з лікарських засобів та контролю за наркотиками [8], станом на 30.04.2020 р. та 30.04.2021 р. Використано методи математичної статистики та наукового узагальнення.

Результати й обговорення. З'ясовано, що постановою Верховної Ради України від 17.07.2020 № 807-IX «Про утворення та ліквідацію районів» [6] в Одеській області замість 26 районів, до складу яких входило 490 сільських, селищних і міських рад, було організовано 7 районів, засадничими утвореннями яких стала 91 об'єднана територіальна громада [7].

За даними таблиці 1, до адміністративно-територіальної реформи (станом на 30.04.2020 р.) ФД в Одеській області через аптеки та аптечні пункти (далі

Таблиця 1

Якість фармацевтичної допомоги населенню Одеської області до адміністративно-територіальної реформи з погляду фізичної доступності (станом на 30.04.2020 р.)

№ з/п	Назва адміністративно-територіальної одиниці	Число поселень, абс.	Число АЗ (n = 1484)				Число поселень, не залучених АЗ	
			в адмін. центрі		в решта поселеннях		абс.	%
			абс.	%	абс.	%		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Ананьівський район	32	11	91,7	1	8,3	30	93,8
2	Арцизький район	27	18	69,2	8	30,8	19	70,4
3	Балтський район	42	14	87,5	2	12,5	39	92,9
4	Березівський район	65	8	57,1	6	42,9	60	92,3
5	Білгород-Дністровський р-н	60	49	70,0	21	30,0	46	76,7
6	Біляївський район	50	11	23,4	36	76,6	34	68,0
7	Болградський район	22	24	64,9	13	33,1	13	59,1
8	Великомихайлівський р-н	82	6	54,5	5	44,5	77	93,9
9	Захарівський район	53	6	75,0	2	25,0	51	96,2
10	Іванівський район	46	7	38,9	11	61,1	40	87,0
11	Ізмаїльський район	24	45	77,6	13	22,4	13	54,2
12	Кілійський район	20	14	56,0	11	44,0	13	65,0
13	Кодимський район	26	8	61,5	5	38,5	20	76,9
14	Лиманський район	66	7	19,4	29	80,6	55	83,3
15	Любашівський район	55	6	46,2	7	53,8	50	90,9
16	Миколаївський район	46	5	55,6	4	44,4	43	93,5
17	Овідіопольський район	26	11	18,0	50	92,0	9	34,6
18	Окнянський район	55	6	85,7	1	14,3	53	96,4

1	2	3	4	5	6	7	8	9
19	Подільський район	62	29	100,0	-	-	61	98,4
20	Ренійський район	8	15	88,2	2	11,8	5	62,5
21	Роздільнянський район	86	15	60,0	10	40,0	82	95,3
22	Савранський район	21	7	100,0	-	-	20	95,2
23	Саратський район	38	10	43,5	13	56,5	29	76,3
24	Тарутинський район	51	7	70,0	3	30,0	45	88,2
25	Татарбунарський район	35	15	53,6	13	46,4	27	77,1
26	Ширяївський район	72	8	88,9	1	11,1	70	97,2
27	м. Чорноморськ	1	43	100,0	-	-	-	-
28	м. Теплодар	1	3	100,0	-	-	-	-
29	м. Южне	1	14	100,0	-	-	-	-
30	м. Одеса	1	795	100,0	-	-	-	-
Всього		1174	1217	82,0	267	18,0	1004	85,5

аптечні заклади – АЗ) надавалася лише у 14,5 % населених пунктах (загалом їх було 1174). При цьому 82,0 % АЗ від загального їхнього числа (1484) знаходилися в адміністративних центрах, зокрема 53,6 % – у м. Одеса. Варто зауважити, що тільки 18,0 % АЗ функціонувало у нечисленних і віддалених населених пунктах.

На час дослідження в Подільському та Савранському районах АЗ були лише в районному центрі. При цьому в 12 або 46,2 % з 26 районів, а саме в Ананьївському, Балтському, Березівському, Великомихайлівському, Захарівському, Любашівському, Миколаївському, Окнянському, Подільському, Роздільнянському, Савранському і Ширяївському, понад 90 % населених пунктів були не охоплені АЗ.

За даними таблиці 2, після адміністративно-територіальної реформи (станом на 30.04.2021 р.) ФД в Одеській області надавало 1515 АЗ, які розташовані у 15,6 % населених пунктів. В адміністративних центрах, включно центри об'єднаних територіальних громад, було 89,9 % АЗ, зокрема в Одеській об'єднаній територіальній громаді, тобто в м. Одеса, було 54,3 % АЗ.

Не охопленими АЗ були 84,4 % населених пунктів, зокрема у трьох районах (42,9 %) з семи таких населених пунктів було понад 90 %. Це Березівський, Подільський і Роздільнянський райони. При цьому в 6 ОТГ з 91 або у 6,6 % з них не було жодного АЗ. Це Коноплянська, Старомажківська і Чогодарівська громада в Березівському районі, Павлівська в Болград-

Таблиця 2

Якість фармацевтичної допомоги населенню Одеської області з погляду фізичної доступності після адміністративно-територіальної реформи (станом на 30.04.2021 р.)

№ з/п	Назва адміністративно-територіальної одиниці (райони)	Число поселень, абс.	Число АЗ (n = 1515)				Число поселень, не залучених АЗ	
			в адмін. центрах ОТГ		в решта поселеннях			
			абс.	%	абс.	%	абс.	%
1	Березівський	226	42	80,8	10	19,2	206	91,2
2	Білгород-Дністровський	134	94	75,8	30	24,2	101	75,4
3	Болградський	99	48	76,2	15	23,8	75	75,8
4	Ізмаїльський	52	79	81,4	18	18,6	33	63,5
5	Одеський	155	967	93,8	64	6,2	102	65,8
6	Подільський	299	88	89,8	10	10,2	278	93,0
7	Роздільнянський	209	44	88,0	6	12,0	196	93,8
8	Всього	1174	1362	89,9	153	10,1	991	84,4

ському, Долинська і Куяльницька в Подільському районі.

Таким чином, надання ФД в Одеській області через АЗ дещо покращилася, бо за період дослідження число населених пунктів, де вона надавалася, зросла з 14,5 до 15,6 %. У свою чергу, в адміністративних центрах, включно центри ОТГ, число АЗ зросло з 1484 до 1515, тобто майже на 2,1 %. В Одеській ОТГ, тобто в м. Одеса, число АЗ зросло з 53,6 до 54,3 %. Неохопленість населених пунктів АЗ зросла з 82,0 до 84,4 %, тобто доступність ФД характерна лише для жителів нечисленних і віддалених населених пунктів 15,6 % поселень на відміну від 18 % у попередньому періоді, що пов'язано із закриттям АЗ в сільській місцевості. Частка районів, в яких понад 90 % населених

пунктів були не охоплені АЗ, зменшилась з 46,2 до 42,9 %.

Висновки. Показано, що надання ФД в Одеській області після адміністративно-територіальної реформи дещо покращилася, бо число населених пунктів, де вона надавалася через АЗ, зросла з 14,5 до 15,6 %. У свою чергу, в адміністративних центрах, включно центри ОТГ, число АЗ зросло з 1484 до 1515, тобто майже на 2,1 %. Проте ФП доступна лише для жителів 15,6 % нечисленних і віддалених населених пунктів на відміну від 18,0 % до адміністративно-територіальної реформи.

Конфлікт інтересів: відсутній.

Conflicts of interest: authors have no conflict of interest to declare.

PHYSICAL AVAILABILITY OF PHARMACEUTICAL CARE IN ODESA REGION BEFORE AND AFTER ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL REFORM

M. V. Korolyov¹, B. P. Hromovyk²

¹*Odesa National Medical University*

²*Danylo Halytsky Lviv National Medical University*

Marat.korolev@gmail.com, hromovyk@gmail.com

The aim of the work. To investigate the quality of pharmaceutical care to the population of the Odesa region before and after the administrative-territorial reform from the point of view of physical accessibility.

Materials and Methods. Data from the Register of Places of Activity for Wholesale and Retail Trade of Medicines on April 30, 2020 and April 30, 2021 was the material for research. Methods of mathematical statistics and scientific generalization were used.

Results and Discussion. It was found that before the administrative-territorial reform (on April 30, 2020) pharmaceutical assistance in the Odesa region was provided only in 14.5 % of settlements through 1174 pharmacies. At the same time, 82.0 % of pharmacies out of their total number were located in administrative centers, including 53.6 % – in Odesa. It should be indicated that only 18.0 % of pharmacies functioned in small and remote settlements. After the administrative-territorial reform, pharmaceutical assistance (on April 30, 2021) in the Odesa region was provided by 1,515 pharmacies located in 15.6 % of settlements. There were 89.9 % of pharmacies in the administrative centers, including the centers of the united territorial communities. In particular, there were 54.3 % of pharmacies in the Odesa united territorial community (the city of Odesa). 84.4 % of settlements were not involved in pharmaceutical care.

Conclusions. It was shown that the provision of pharmaceutical care in the Odesa region after the administrative-territorial reform has slightly improved, because the number of settlements where it was provided through pharmacies increased from 14.5 to 15.6 %. In its turn, the number of pharmacies increased from 1484 to 1515, i.e. by almost 2.1 % in the administrative centers, including the centers of the united territorial communities. However, pharmaceutical assistance was available only to residents of 15.6 % of small and remote settlements, in contrast to 18.0 % before the administrative-territorial reform.

Key words: Odesa region; pharmaceutical care; physical accessibility; pharmacy; settlement.

ФИЗИЧЕСКАЯ ДОСТУПНОСТЬ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОЙ ПОМОЩИ В ОДЕССКОЙ ОБЛАСТИ ДО И ПОСЛЕ АДМИНИСТРАТИВНО-ТЕРРИТОРИАЛЬНОЙ РЕФОРМЫ

М. В. Королев¹, Б. П. Громовик²

Одесский национальный медицинский университет¹

Львовский национальный медицинский университет имени Данила Галицкого²

Marat.korolev@gmail.com, hromovyk@gmail.com

Цель работы. С точки зрения физической доступности изучить качество фармацевтической помощи населению Одесской области до и после административно-территориальной реформы.

Материалы и методы. Материалом исследования были данные Реестра мест осуществления деятельности по оптовой и розничной торговли лекарственными средствами по состоянию на 30.04.2020 г. и 30.04.2021 г. Использованы методы математической статистики и научного обобщения.

Результаты и обсуждение. Установлено, что до административно-территориальной реформы (по состоянию на 30.04.2020 г.) фармацевтическую помощь в Одесской области предоставляли только в 14,5 % населенных пунктах через 1174 аптек и аптечных пунктов (далее – аптечные заведения). При этом 82,0 % аптечных заведений от общего их числа находились в административных центрах, в т. ч. 53,6 % – в г. Одесса. Стоит заметить, что только 18,0 % аптечных заведений функционировало в малочисленных и отдаленных населенных пунктах. После административно-территориальной реформы фармацевтическую помощь (по состоянию на 30.04.2021 г.) в Одесской области предоставляло 1515 аптек, расположенных в 15,6 % населенных пунктов. В административных центрах, включая центры объединенных территориальных общин, было 89,9 % аптечных заведений, в частности в Одесской объединенной территориальной общине, то есть в г. Одесса, было 54,3 % аптечных заведений. Не вовлеченными фармацевтической помощью были 84,4 % населенных пунктов.

Выводы. Показано, что предоставление фармацевтической помощи в Одесской области после административно-территориальной реформы несколько улучшилась, ибо число населенных пунктов, где она предоставлялась через аптечные учреждения, выросла с 14,5 до 15,6 %. В свою очередь, в административных центрах, включая центры объединенных территориальных общин, число аптек выросло с 1484 до 1515, т. е. почти на 2,1 %. Однако фармацевтическая помощь доступна только для жителей 15,6 % немногочисленных и отдаленных населенных пунктов в отличие от 18,0 % до административно-территориальной реформы.

Ключевые слова: Одесская область; фармацевтическая помощь; доступность; аптечное заведение; населенный пункт.

Список бібліографічних посилань

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (редакція від 01.01.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII (редакція станом на 14.05.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>.
3. Ковальчук В. М. Щодо поняття об'єднаної територіальної громади як елемента правового регулювання. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2017. № 29, Т. 1. С. 87–90. URL: http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc29/part_1/24.pdf
4. Безпалько О. М. Роль територіальних громад у забезпеченні місцевого економічного розвитку: теоретичні засади дослідження. *Економіка і організація управління*. 2019. № 1 (33). С. 116–123. URL: <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/7072>
5. Солоненко І., Солоненко Н., Торбас О. Розвиток діяльності місцевих органів влади у сфері охорони здоров'я на рівні адміністративного району. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2012. Вип. 1. С. 250–258. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2012_1_31.
6. Про утворення та ліквідацію районів : Постанова Верховної Ради України від 17.07.2020 № 807-ІХ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text>.
7. Зміни адміністративно-територіального поділу Одеської області. URL: <https://odeska.land.gov.ua/zminy-administratyvno-terytorialnoho-podilu-odeskoi-oblasti/>.
8. Реєстр місць провадження діяльності з оптової та роздрібною торгівлі ЛЗ. URL: <http://pub-mex.dls.gov.ua/TradeLicense/TradeLicenseList.aspx>.

References

1. Constitution of Ukraine: Law of June 28, 1996 No. 254k / 96-VR (version of January 1, 2020) [Internet]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%B96-%D0%B2%D1%80#Text> [Accessed May 2021]. Ukrainian.
2. Law of Ukraine of 05.02.2015 № 157-VIII (as of 14.05.2020) "On voluntary association of territorial communities" [Internet]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text> [Accessed May 2021]. Ukrainian.
3. Kovalchuk VM. [Regarding the concept of a united territorial community as an element of legal regulation]. *Naukovi visnyk mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. Ser.: Yurysprudentsiia. 2017;29(1): 87-90. Available from: http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc29/part_1/24.pdf. Ukrainian.
4. Bezpalko OM. [The role of territorial communities in ensuring local economic development: theoretical foundations of the study]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*. 2019;1(33): 116-123. Available from: <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/7072>. Ukrainian.
5. Solonenko I, Solonenko N, Torbas O. [Development of local authorities in the field of health care at the administrative district level]. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezidentovi Ukrainy*. 2012;1: 250-8. Available from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2012_1_31. Ukrainian.
6. Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine of 17.07.2020 No. 807-IX "On the formation and liquidation of districts" Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text>. Ukrainian.
7. Changes in the administrative-territorial division of Odesa region. Available from: <https://odeska.land.gov.ua/zminy-administratyvno-terytorialnoho-podilu-odeskoi-oblasti/>. Ukrainian.
8. Register of places of activity on wholesale and retail trade of medicinal products. Available from: <http://pub-mex.dls.gov.ua/TradeLicense/TradeLicenseList.aspx>. Ukrainian.

Відомості про авторів

Корольов М. В. – асистент кафедри загальної фармації з курсом клінічної фармакології, Одеський національний медичний університет, Одеса, Україна. E-mail: Marat.korolev@gmail.com, ORCID 0000-0001-7435-8265.

Громовик Б. П. – д. фармац. наук, професор, завідувач кафедри організації і економіки фармації, Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, Львів, Україна. E-mail: hromovyk@gmail.com, ORCID 0000-0002-6459-6021.

Information about the authors

Korolyov M. V. – assistant of the Department of General Pharmacy with a Course of Clinical Pharmacology, Odesa National Medical University, Odesa, Ukraine. Email: Marat.korolev@gmail.com, ORCID 0000-0001-7435-8265.

Hromovyk B. P. – DSc (Pharmacy), Professor, Head of the Department of Organization and Economics of Pharmacy, Danylo Halytsky Lviv National Medical University, Lviv, Ukraine. E-mail: hromovyk@gmail.com, ORCID 0000-0002-6459-6021.